

การศึกษาของเด็กชาวเรือ : การศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเรือ
วัดสร้อยทองและวัดประสาธน์บุษยามวาส

นางสาวดวงพร แพ้วเจริญวัฒนา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำรงหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสาธิตศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-717-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017573 117060 ๑๕

THE EDUCATION OF CHAO REUA CHILDREN : A CASE STUDY OF
CHAO REUA COMMUNITIES AT WAT SOITHONG AND
WAT PRASARTBOONYAWAS

Miss Duangporn Prajaroenwatana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Education
Department of Foundations of Education
Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-717-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การศึกษาของเด็กชายเรื่อ : การศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเรื่อ
   วัดสร้อยทองและวัดประสาทรามญาวาส
โดย   นางสาวดวงพร แพ้วเจริญวัฒนา
ภาควิชา   สารัตถศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชกุลเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.จุมพล นุลภัทรชิวิน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชกุลเมือง)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วารินทร์ มาศกุล)

บทคัดย่อ

ดวงพร แพร์เจริญวัฒนา : การศึกษาของเด็กชาวเรือ : การศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน
เรือวัดสร้อยทองและวัดประสาธตบุญญาวาส (THE EDUCATION OF CHAO REUA
CHILDREN : A CASE STUDY OF CHAO REUA COMMUNITIES AT WAT SOITHONG
AND WAT PRASARTBOONYAWAS)

อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ชนิดา รัชพลเมือง, 219 หน้า ISBN 974-578-717-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางการศึกษา ปัญหาและความต้องการทาง
การศึกษาของเด็กชาวเรือในชุมชนเรือวัดสร้อยทองและวัดประสาธตบุญญาวาส

ผลการศึกษา พบว่าชาวเรือในบริเวณที่ศึกษาส่วนใหญ่ส่งบุตรเข้ารับการศึกษาระดับประถม
ศึกษาในโรงเรียนสังกัด สป.ช. รองลงมาเข้ารับการศึกษามัธยมศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย
และมีชาวเรือส่วนน้อยที่ไม่ได้รับการศึกษา สำหรับหลักสูตรทั้งโรงเรียนสังกัด สป.ช. และโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ใช้หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521 เหมือนกัน แต่โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์บางกรวยจะเพิ่มหลักสูตรเฉพาะ คือหลักสูตรโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ฉบับ
พุทธศักราช 2511 ซึ่งเน้นหนักในวิชาหัตถกรรม เกษตรกรรม และวิชาอื่น ๆ ตามสภาพท้องถิ่นที่
ตั้งอยู่ โดยโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยเน้นเน้นด้านการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ ในด้านผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก นอกจากนี้ยังพบว่า
แหล่งความรู้ที่เด็กชาวเรือได้รับนอกเหนือจากโรงเรียน คือสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ และพบว่า
ครอบครัวกับวัดไม่ค่อยมีบทบาทใด ๆ ในการให้ความรู้แก่เด็กชาวเรือ

ด้านปัญหาการศึกษาพบว่าสภาพเร่ร่อนในการประกอบอาชีพทางเรือส่งผลถึงปัญหาในเรื่อง
ที่อยู่อาศัย ในขณะที่ศึกษาแก่เด็กชาวเรือ เด็กชาวเรือที่เรียนในโรงเรียนสังกัด สป.ช. ส่วนใหญ่จะ
เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่กับญาติ มีบางส่วนอาศัยอยู่กับวัด ในขณะที่ศึกษา ส่วนเด็กชาวเรือที่เรียนในโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จะพักอาศัยอยู่ในโรงเรียนเพราะเป็นโรงเรียนประจำ นอกจากนี้ยังพบ
ว่า เด็กบางส่วนไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษ ซึ่งสาเหตุหนึ่งเกิดจากสภาพเร่ร่อนของชาวเรือ

ด้านความต้องการทางการศึกษา พบว่าผู้ปกครองชาวเรือส่วนมากต้องการให้บุตรทุกคนได้
รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และต้องการให้โรงเรียนสังกัด สป.ช. และโรงเรียนศึกษา
สงเคราะห์บางกรวย จัดสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตรในวิชาช่างยนต์และช่างไฟฟ้า เพราะถ้าเด็กชาว
เรือไม่มีโอกาสในการศึกษาต่อ จะได้นำวิชาความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการประกอบอาชีพ แต่ชาวเรือ
บางส่วนก็มุ่งหวังให้บุตรได้รับการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี สำหรับด้านอาชีพ ชาวเรือส่วนมากต้อง
การให้บุตรประกอบอาชีพรับราชการ นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวเรือต้องการให้รัฐช่วยเหลือโดยการจัด
ตั้งโรงเรียนให้แก่เด็กชาวเรือ ในรูปแบบเดียวกันกับการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย
เพื่อเด็กจะได้มีที่อยู่อาศัยในขณะที่ศึกษา และจะเป็นการขจัดความด้อยโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็ก
ชาวเรือ

ภาควิชา ..... สาขาวิชา .....
สาขาศึกษา .....
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

ABSTRACT

DUANGPORN PRAJAROENWATANA : THE EDUCATION OF CHAO REUA CHILDREN :
A CASE STUDY OF CHAO REUA COMMUNITIES AT WAT-SOITHONG AND WAT
PRASARTBOONYAWAS. THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. CHANITA RUKSPOLLMUANG,
Ph.D. 219 PP. ISBN 974-578-717-5

The purpose of this research was to study the educational settings, problems and needs of Chao Reua Children at Wat Soithong and Wat Prasart-boonyawas.

The findings showed that most of the Chao Reua Children attended primary schools of the National Primary Education Office, the rest attended Bangkluai Elementary School. Only a few of them had never been educated. All these schools have taught along the curriculum of Elementary Education, B.E. 2521. Bangkluai Elementary School also additionally applied special curriculum of B.E. 2511 which emphasize subjects on handicrafts, agriculture and other local occupational training courses. Regarding the children's academic achievement, most of them achieved high performance. Aside from the schools, the children gain knowledge and information from television. Neither their families nor temples played important roles in providing knowledge.

Concerning educational problems, due to the fact that Chao Reua had to move quite often to earn their living, this in turn placed residential problems to the children during their study. Most of the children had to stay with their relatives. Some had to reside at the temples during their study. Only the children of Bangkluai Elementary School that stayed in the school because it is a boarding school. The itinerant life of Chao Reua also caused some of the children to be uneducated.

Concerning their educational needs, most of the parents wanted their children to get primary education. They also wanted the schools of the National Primary Education Office and the Bangkluai Elementary School to organize extra curricula activities relating to mechanics and electronics, so that they could earn their living in case they had no opportunity to further their study. Some parents hoped that their children would complete bachelor degree and the majority of Chao Reua still wanted their children to be government officials. They also wanted the State to set up another schools like Bangkluai Elementary School so that their children could have a place to reside during their study, which would minimize their unequal opportunities.

ภาควิชา ..... สว.วิจัยศึกษา.....
สาขาวิชา ..... ที่ม.ฐานนครราชสีมา.....
ปีการศึกษา ..... 2533.....

ลายมือชื่อนิติศ ..... *Chanita Rukspollmuang*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *[Signature]*.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาช่วย ..... *[Signature]*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จาก ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ชนิตา รัชพลเมือง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย นอกจากนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัตนา ตุงคสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พฤกษ์ ศิริบรรณพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิววรรณ เลขะวณิช และ อาจารย์วิศิษฐ์ กิตติคุณ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้คำแนะนำและคำปรึกษาในเรื่องแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัย ตลอดจนทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เพื่อประกอบการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณท่านเจ้าของทุน โชติ บุญมงคล ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ และที่ขาดไม่ได้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. สุขุม ไร่ใจ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ดวงพร แพร่เจริญวัฒนา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพประกอบ	ข
 บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย ๑.	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	12
ข้อตกลงเบื้องต้น	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
ตอนที่ 1 การศึกษาสงเคราะห์	17
ความเป็นมาของการศึกษาสงเคราะห์	17
วัตถุประสงค์ของการศึกษาสงเคราะห์	18
การคัดเลือกเด็กที่จะเข้าเรียนในโรงเรียน	
ศึกษาสงเคราะห์	29

	การดำเนินงานการจัดบริการของโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์	30
	การจัดหลักสูตรของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	31
	ปัญหาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	32
	โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในประเทศไทย	33
ตอนที่ 2	ความด้อยโอกาสทางการศึกษา	37
ตอนที่ 3	เด็กชาวเรือและการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ให้กับเด็กชาวเรือ	44
	การจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่เด็กชาวเรือ	45
	วัตถุประสงค์	45
	คุณสมบัติของเด็กที่จะรับเข้าเรียน	46
	การคัดเลือกเด็กเข้าเรียน	47
	หลักสูตรและการวัดผล	47
	การจัดระบบบริหารของโรงเรียน	48
3.	วิธีดำเนินการวิจัย	49
	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	49
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
	การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล	55
4.	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1	สภาพแวดล้อมในชุมชนเรือวัดสร้อยทองและ วัดประสาธน์กุฎาवास	59

	สภาพภาพของผู้ปกครองชาวเรือ	72
ตอนที่ 2	สภาพและปัญหาทางการศึกษาของเด็กชาวเรือ	
	ตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง	84
	สภาพและปัญหาการศึกษาในโรงเรียน	84
	ด้านโอกาสในการเข้าโรงเรียนของเด็กชาวเรือ	85
	สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ..	95
	แหล่งความรู้ที่เด็กชาวเรือได้รับนอกเหนือจาก โรงเรียน	115
ตอนที่ 3	ความต้องการทางการศึกษาของเด็กชาวเรือ	
	ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	124
	ความต้องการด้านการจัดการศึกษาในโรงเรียน	124
	ความต้องการด้านอาชีพ	141
5.	สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
	สรุปผลการวิจัย	145
	อภิปรายผล	155
	ข้อเสนอแนะ	179
บรรณานุกรม	.....	182
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก. ปรัชญาการศึกษาและการบริหารการศึกษาของ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย	191
	ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม (สัมภาษณ์)	202
ประวัติผู้เขียน	.....	219

สารบัญตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1 สถานภาพของผู้ปกครองของชาวเรือชุมชนเรือวัดสร้อยทองและ วัดประสาธน์กุญญาวาส เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร	73
2 โอกาสในการเข้าโรงเรียนของเด็กชาวเรือ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	86
3 ปัญหาด้านโอกาสในการเข้าโรงเรียนของเด็กชาวเรือ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	92
4 ปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา กรณีที่บุตรพักอาศัยที่ โรงเรียน วัด และญาติ ตามความคิดเห็นของ ผู้ปกครองชาวเรือ	93
5 สภาพหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่โรงเรียนจัดสอน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	95
6 ความคิดเห็นโดยทั่วไป เกี่ยวกับการเรียนการสอนใน โรงเรียนของรัฐ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	97
7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน ในโรงเรียนชาวเรือ	100

ตารางที่

หน้า

8	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนใน โรงเรียนประถมศึกษารื่น ๆ	105
9	สภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการตก้าขึ้นของ เด็กชาวเรือตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	106
10	ผลกระทบต่อการเรียนการสอนของเด็กชาวเรือที่ไป อาศัยอยู่กับผู้อื่น ตามความคิดของผู้ปกครองชาวเรือ	108
11	สภาพและปัญหาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ ปกครองชาวเรือกับโรงเรียนที่บุตรกำลังศึกษาอยู่ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	111
12	แหล่งความรู้จากสถาบันสื่อสารมวลชน ที่เด็กชาวเรือ ได้รับ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ.....	120
13	ความต้องการลักษณะการศึกษาในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	125
14	ความต้องการด้านเนื้อหาวิชาของเด็กชาวเรือ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	127

ศูนย์วิจัยทั่วไป
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่

หน้า

15	ความต้องการด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรของเด็ก ชาวเรือ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	129
16	ความต้องการการเรียงการสอนของเด็กชาวเรือ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	131
17	ความต้องการการเรียงด้านโอกาสในการศึกษาต่อของ เด็กชาวเรือตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	132
18	ความต้องการด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองชาวเรือ กับโรงเรียนที่บุตรศึกษาอยู่ ตามความคิดเห็นของ ผู้ปกครองชาวเรือ	136
19	ความต้องการของผู้ปกครองชาวเรือจากรัฐบาล ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กชาวเรือ	138
20	ความต้องการด้านอาชีพของเด็กชาวเรือ ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองชาวเรือ	141

สารบัญรูปภาพประกอบ

รูปที่

หน้า

1-2 ลักษณะการจอดเรือเบา และเรือหนัก ที่จอดติดต่อกันไปบริเวณ
ชายฝั่ง 60

3 ลักษณะเรือยนต์ที่ใช้ลากจูงพวงเรือ 62

4 ตอนหัวเรือหรือดาดฟ้าเรือ ใช้เป็นที่อาบน้ำเก็บสัมภาระในการ
ผูกโยงเรือ และบางครั้งก็เป็นที่นั่งเล่น สำหรับเด็ก ๆ
ชาวเรือ 63

5 ตอนกลางเรือ หรือลำเรือ เป็นส่วนที่มีพื้นที่มากที่สุด ใช้สำหรับ
บรรทุกสินค้า หลังคาเป็นสังกะสีเปิด-ปิดได้เพื่อสะดวกในการ
ขนถ่ายสินค้า 65

6 ตอนท้ายเรือมี 2 แบบ เป็นแบบหลังคาประทุนเลื่อนเปิด-ปิด
ไม่ได้ และเป็นแบบหลังคาสังกะสีแบบเปิด-ปิดได้ แต่ทั้งสอง
แบบนี้จะมีหางเสือ เรืออยู่กึ่งกลางของท้ายเรือเหมือนกัน ... 66

7 ช่ายเรือช่าย-หญิง ชุมชนเรือวัดประสาทรามาวาส ชัยมาริมฝั่ง
จับกลุ่มพูดคุยกันได้ต้นไม้ข้างวัดประสาทรามาวาส 67

8 เรือแปะซึ่งชาวเรือส่วนมากจะมีไว้ใช้พายไปริมฝั่ง 68

คู่มือการท่องเที่ยว
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9-10	เด็กชาวเรือขึ้นมาเล่นบริเวณลานวัด บางกลุ่มก็เล่น ดิน-ทรายอยู่ตามชายฝั่ง	69
11	เด็กชาวเรือที่อายุยังไม่ถึงวัยเรียน จะอาศัยอยู่ในเรือกับพ่อแม่ และเด็ก ๆ เหล่านี้ถึงแม้อายุยังน้อยแต่ก็มีความสามารถในการ ว่ายน้ำ เด็ก ๆ จะลงเล่นน้ำในบริเวณที่เรือจอดอยู่	70
12	ส่วนหนึ่งของชาวเรือที่รับจ้างบรรทุกอิฐมาส่งที่ กรุงเทพมหานคร	82
13	เด็กชาวเรือที่กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนชาวเรือ ใน ปีการศึกษา 2531	90
14	ส่วนหนึ่งของเด็กชาวเรือที่ไม่ได้รับการศึกษาและอาศัยอยู่กับ พ่อ-แม่ในเรือ เด็กเหล่านี้มักจะขึ้นมาเล่นบนฝั่งเสมอ	91
15	ผู้ปกครองชาวเรือไปส่งบุตรเข้ารับการการศึกษาที่ โรงเรียนชาวเรือ	103
16	ผู้ปกครองชาวเรือ และครู/อาจารย์โรงเรียนชาวเรือ กำลังรับ-ส่งมอบตัวบุตรชาวเรือเพื่อเข้ารับการการศึกษาที่ โรงเรียนชาวเรือ	104

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย